

- kulttuurissa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PRESTON, DENNIS 1989: *Perceptual dialectology: Nonlinguists' views of areal linguistics*. Dordrecht: Foris.
- TIILIKAINEN, MARJA 2003: *Arjen islam. So-malinaisten elämää Suomessa*. Tam-pere: Vastapaino.
- VAAATTOVAARA, JOHANNA 2004: On language attitudes and behaviour in the light of local identity: Controlling the self-re-ported dialect use. – Britt-Louise Gunnarsson, Lena Bergström, Gerd Eklund, Staffan Fridell, Lise H. Han-sen, Angela Karstadt, Bengt Nord-berg, Eva Sundgren & Mats Thelan-der (toim.), *Language variation in Europe: Papers from ICLaVE 2* s. 418–431. Uppsala: Department of Scandinavian Languages, Uppsala University.
- ZENTELLA, ANA CELIA 1997: *Growing up bilingual: Puerto Rican children in New York*. Oxford: Blackwell.

## HENKILÖNNIMISTÖN PERUSTEOKSIA UUDISTETTU SAKSASSA

**Rosa ja Volker Kohlheim (toim.)** *Duden. Das große Vornamenlexikon*. Toinen, täysin uudistettu laitos. Mannheim: Dudenverlag 2003. 437 s. ISBN 3-411-06082-4.

**Konrad Kunze** *dtv-Atlas Namenkunde: Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet*. Neljäs, korjattu ja laajennettu laitos. München: Deutscher Taschenbuch Verlag 2003. 255 s. ISBN 3-423-03266-9.

**S**aksassa ilmestyi viime vuonna kaksi varsin perusteellisesti uudistettua onomastista perusteosta, joiden avulla voi saattaa tietämyksensä saksalaisesta henkilönnimistöstä mainiosti ajan tasalle. Rosa ja Volker Kohlheimin *Das große Vornamenlexikon* on laaja saksalaisen nykyetunimistön hakuteos. Konrad Kunzen *dtv-Atlas Namenkunde: Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet* on taas tiivis tietopaketti koko saksalaisesta henkilönnimistöstä ja sen historiallisesta kehityksestä.

### UUSINTA TIETOA SAKSAN ETUNIMISTÖSTÄ

Rosa ja Volker Kohlheimin *Das große Vornamenlexikon* esittelee yli kuusi tuhatta Saksassa käytössä olevaa etunimeä. Kohlheimit ovat tulleet tunnetuiksi Saksan keskiaikaisen henkilönnimistön tutkijoina, mutta viime vuosina he ovat paneutuneet myös saksalaiseen nykynimistöön. *Das große Vornamenlexikon* -kirjan ensimmäinen versio ilmestyi vuonna 1998 (Kohlheim

▷

ja Kohlheim 1998a), ja samana vuonna tuli markkinoille Kohlheimien pienempi taskukirja saksalaisista etunimistä (1998b). Vuonna 2000 ilmestyi Kohlheimien toimittama sukunimistön perusteos *Duden. Familiennamen* (Kohlheim ja Kohlheim 2000).

Etunimikirjoja on Saksassa julkaistu ahkerasti. Ensimmäiset ilmestyivät jo 1500-luvulla, uskonpuhdistuksen aikaan. Protestanttisissa nimikirjoissa suositeltiin perheille saksalaisia etunimiä ja katolisissa pyhimystennimiä. Myös kansallissosialismin aikana julkaistiin nimikirjoja, joissa esiteltiin nimenomaan saksalaista etunimistöä. Myöhemmin nimikirjat muuttuivat aatteellisesti neutraalimmiksi. Vuoden 1800 jälkeen Saksassa on ilmestynyt runsaat sata erilaista etunimikirjaa, ja nykyään markkinoilla saattaa olla yhtä aikaa yli kaksikymmentä eri vaihtoehtoa. (Kunze 2003: 13.)

Etunimikirjojen haasteena on palvella sekä tavallisia kansalaisia, jotka etsivät lapsilleen nimiä tai kaipaavat lisätietoa etunimistään, että nimistöntutkijoita, jotka käyttävät näitä kirjoja tutkimustyönsä apuvälineinä. Kohlheimien teos on onnistunut tässä yhdistämisessä hyvin: kirja on tavalliselle lukijalle helppokäyttöinen ja ymmärrettävä, mutta se antaa myös onomastikoille uutta tietoa niin Saksan kuin muiden maiden etunimistä.

Tekijät toteavat kirjan esipuheessa, että saksalaisten etunimistö on muuttunut paljon viiden vuoden aikana. Uusia nimiä on omaksuttu muiden maiden etunimistöistä, ja myös maahanmuuttajaväestön nimistö on kirjaa uudistettaessa otettu huomioon. Kirjaan on nyt lisätty myös sellaisia vanhoja nimiä, jotka ovat uudelleen tulleet suosituiksi. Samalla harvinaisiksi käyneitä nimiä on jätetty pois.

Kaikkiaan kirjaan on otettu yli 1 300 uutta nimeä ja siitä on poistettu 800 vanhaa, mikä kertoo melkoisesta muutoksesta saksalaisessa nimistössä — tai ainakin tässä

nimikirjassa. Kirjaa lukiessa on nimittäin syytä tiedostaa, että sen esittelemä nimistö ei vastaa suoraan Saksassa käytössä olevaa nykynimistöä, vaikka se sitä pitkälti heijasteleekin. Kohlheimit kertovat, että he ovat muun muassa jättäneet kirjaan sellaisia harvinaisia nimiä, joilla on historiallista merkitystä; esimerkkinä he mainitsevat nimen *Agilolf*.

Nimistöntutkimuksen kannalta on harmillista, ettei nimien valinnassa ole käytetty selkeitä kriteerejä. Lukija voi vain ihmetellä, kuinka usein valintaperusteina ovat olleet tarkat tilastotiedot nimien yleisyydestä ja kuinka usein Kohlheimien omat näemykset nimien merkittävytydestä (kirjan aakkosellisessa nimiaineistossa ei esimerkiksi nimen *Agilolf* kohdalla ole minkäänlaista mainintaa sen harvinaisuudesta). Kirjan kannessa todetaankin, että kirja sisältää »usia, harvinaisia ja kansainvälisiä nimiä».

Nimihakemistona kirja on käytännöllinen ja miellyttävä. Miesten- ja naistennimet ovat kaksipalstaisilla sivuilla rinnakkain niin, että miestennimet on painettu sinisiin ja naistennimet punaisiin kirjaimiin. Nimistä kerrotaan, mistä maasta tai kielestä ne ovat peräisin, mistä nimestä ne on johdettu, mikä on niiden alkuperäinen leksikaalinen merkitys, miten nimet tulisi lausua ja ovatko ne käytössä myös vastakkaisella sukupuolella. Joidenkin nimien kohdalla luetellaan myös niiden muunmaalaisia variantteja. Usein mainitaan myös, milloin nimet ovat tulleet suosituiksi, milloin niiden nimipäivä on ja keitä kuuluisia kantajia nimellä on.

Lisäksi kirjassa on runsaasti värikuvia niin historian kuin oman aikamme kuuluisista nimenkantajista: kirjailijoista, näyttelijöistä, poliitikoista, urheilijoista ja niin edelleen. Tämä lisää varmasti kirjan kiinnostavuutta tavallisen nimikirjoja ostavan kansalaisen silmissä. Toisin kuin monissa muissa etunimikirjoissa, nimistä johdettu-

ja epävirallisia lempinimiä ei tässä kirjassa esitellä. Tämäntyyppisessä kirjassa ne eivät liene niin tarpeellisiaakaan. Lempinimien muodostaminen on sitä paitsi niin vapaata, että mukaan otettavien nimiasujen valinta olisi kovin hankalaa.

Maailemalla julkaistavien populaarien nimikirjojen heikkoutena on usein se, että tiedot nimien etymologioista kootaan suoraan aiemmista nimikirjoista niiden paikansapitävyyttä sen kummemmin tarkistamatta. Näin samat virheet kulkeutuvat kirjasta toiseen. Kohlheimit ovat sen sijaan toimittaneet kirjansa kiitettävän kriittisesti. Toimitustyössä on otettu huomioon alan uusimmat tutkimustulokset, kuten Wilfried Seibicken *Historisches deutsches Vornamenbuch* -kirjasarjan (Seibicke 1996, 1998, 2000, 2003) uudet tulkinnat nimien taustoista. Mainittakoon myös, että latinalaisen filologian professori Heikki Solin on tarkistanut kirjan kreikkalaisten ja latinalaisten nimien selitykset ja että muidenkin vierasperäisten nimien kohdalla on käytetty kyseisten kielten asiantuntijoita. Kirjaa voidaan siis pitää varsin luotettavana.

## NIMENANTOMOTIIVIT MUUTTUNEET

Varsinaisen nimiaineiston lisäksi Kohlheimien kirjassa on erinomainen johdantoluku, jossa kerrotaan saksalaisen etunimistön taustoista, nimien oikeinkirjoituksesta ja nimenantoa säätelevistä laeista sekä pohditaan nimenannon nykytrendejä.

Saksalainen etunimistö jakautuu kolmeen pääluokkaan: perinteisiin germaaniisiin tai saksalaisiin nimiin (*Günter, Ulrike*), Raamatusta saatuihin heprealaisiin nimiin (*Johannes, Elisabeth*) ja kreikkalais-latinalaisiin pyhimystennimiin (*Alexander, Julia*). Perinteisille germaaninimille on tyypillistä niiden kaksiosaisuus (*Wolf-gang*), joskin monet näistä nimistä ovat saaneet ly-

hentyneitä nimiasuja, jotka nykyään mielletään omiksi nimikseen (*Kurt < Konrad, Elke < Adelheid*). Raamatullisten nimien kohdalla saksalaisilla on ollut erikoinen oikeinkirjoitusongelma: kun katolilaiset kirjoittivat nimiä Vulgata-raamatunkäännöksen mukaisesti (*Iob/Ijob*), protestantit käyttivät Lutherin käännöksen nimiasuja (*Hiob*). Vasta vuonna 1970 kirkot sopivat nimien yhtenäisistä kirjoitusasuista, jotka ovat lähempänä alkuperäisiä heprealaisia asuja. Koska vanhat nimiasut ovat yhä käytössä henkilönmininä, kirja esittelee yleensä kaikki variantit.

Kreikkalaisia ja latinalaisia pyhimystennimiä Saksassa on suosinut etenkin katolinen väestö, ja vastauskonpuhdistuksen aikana 1500–1600-luvuilla syntyi myös uutta katolista nimistöä uusien pyhimysten myötä (*Alfons, Ignatius; Theresia, Veronika*). Pietismin aikana 1600–1700-luvuilla taas nousivat protestanttien keskuudessa suosituiksi kristillisesti motivoituidut saksalaisnimet (*Gottlieb* 'Jumala' + 'rakastaa', *Traugott* 'luottaa' + 'Jumala', *Fürchtegott* 'pelätä' + 'Jumala'). Samoihin aikoihin etunimiä lainattiin paljon myös Ranskasta ja myöhemmin myös Englannista ja muista Euroopan maista.

Nimien oikeinkirjoitus tuottaa saksalaisille usein päänvaivaa. Periaatteessa nimet pitäisi kirjoittaa voimassa olevien saksan kielen oikeinkirjoitussääntöjen mukaisesti (*Helmut*, ei *Helmuth*; *Kathrin*, ei *Cathrin*), mutta käytännössä nimiasut ovat kirjavia. Toisinaan viranomaiset voivat kieltäytyä hyväksymästä vanhempien toivomaa kirjoitusasua, esimerkiksi nimiasua *Cevin* asun *Kevin* sijaan. Monet vierasperäiset nimet, joille on vaikea kehittää saksalaista vastinetta, on kirjan mukaan syytä kirjoittaa alkuperäisessä asussaan (*Chelsea, Jacqueline*).

Saksan lainsäädäntö säätelee nimenantoa varsin samaan tapaan kuin Suomen. Periaatteessa nimenanto on vapaata, mutta

lapselle ei saa antaa pahennusta herättävää, naurettavaa tai muuten epäsovivaa nimeä. Tavallisia kielen sanoja, joita ei mielletä nimiksi, ei myöskään nimiksi kelpuuteta (esimerkiksi *Klug* 'viisas') — tosin kasvien nimitysten kohdalla rajanveto on usein hankalaa. Myöskään sukunimet tai paikanimet eivät etunimiksi kelpaa. Etunimen pitäisi myös osoittaa lapsen sukupuoli, joskin Saksassa on myös nimiä, joita esiintyy kummallakin sukupuolella: esimerkiksi nimeä *Maria* on perinteisesti annettu myös miehille (*Rainer Maria Rilke, Klaus Maria Brandauer*). Etunimien määrää ei ole virallisesti rajoitettu, joskin Kohlheimit toteavat, että useamman kuin kolmen etunimen kantaminen saattaa tuottaa käytännössä hankaluksia.

Kohlheimien mukaan perinteiset nimenantomotivit, kuten pyhimysten, kummien tai sukulaisten mukaan nimeäminen, ovat menettäneet Saksassa merkitystään. Sen sijaan nimiä annetaan nykyään paljon julkisuuden henkilöiden — esimerkiksi filmitähtien, poplaulajien ja urheilijoiden — mukaan. Myös nimien merkitykset kiinnostavat monia vanhempia. Tärkeimpänä motiivina on kuitenkin antaa lapselle nimi, joka olisi yksilöllinen, kaunis ja sointuva.

Minkälaiset nimet Saksassa koetaan nykyään kauniiksi? Kohlheimien vastaus on yllättävän konkreettinen: kauniiksi mielletään kirjaimilla *M* ja *L* alkavat nimet (*Michelle, Maximilian; Laura, Leon*), samoin kuin nimet, jotka päättyvät kirjainyhdistelmään *-as* (*Lukas, Jonas, Niklas*) tai *-ian* (*Fabian, Julian, Sebastian*). Suosituissa nimissä on lisäksi paljon *a-* ja *i-*vokaaleja. Myös lyhyet nimet (*Jan, Max, Paul, Tim*) ovat muodissa. Kohlheimit toteavat, että muotinitimet ovat usein äänne- ja kirjoitusasuiltaan samantyyppisiä.

Suosituimpia pojannimiä Saksassa ovat *Alexander, Maximilian, Paul, Leon, Lukas, Jonas, Niklas, Tim, David* ja *Luca* ja suosi-

tuimpia tyttönnimiä *Marie, Sophie, Maria, Anna, Anne, Laura, Lea, Katharina, Sarah, Julia* ja *Lena*. Jonkin verran nimien suosiossa esiintyy alueellista vaihtelua: esimerkiksi nimeä *Leon* ei eteläisessä Saksassa juuri anneta. Myös entisen Itä-Saksan nimistö poikkeaa jonkin verran läntisten osavalttioiden nimistöstä.

Yksi saksalaisen nimistön kehitystrendi on ollut perinteisten saksalaisnimien suosion heikkeneminen toisen maailmansodan jälkeen. Suosituiksi ovat sen sijaan tulleet monet heprealais-kreikkalais-latinalaiset nimet, joita annettiin aiemmin siksi, että ne olivat pyhimysten nimiä tai raamatullisia nimiä. Kohlheimien mukaan näiden nimien uutta suosiota ei voi selittää uskonnollisilla syillä vaan kansainvälisellä muotivirtauksella: esimerkiksi vanhatestamentilliset nimet ovat jo parin vuosikymmenen ajan olleet suosittuja Yhdysvalloissa ja Englannissa. Näistä nimistä käytetään Saksassa usein myös englannin kielen mukaisia nimiasuja (*Sarah, ei Sara*).

## ETUNIMISTÖ KANSAINVÄLISTYY

Toinen vahva trendi Saksassa on nimien omaksuminen muiden maiden henkilönnimistöistä. Saksalaisen etunimistön nopea kansainvälistyminen näkyykin kirjan nimiaineistossa selvästi. Mukana on paljon uusia nimiä eri Euroopan maista, mutta myös turkkilaista ja arabimistöä sekä japanilaisia ja intialaisia nimiä. Uusista nimimaailmoista on löydetty tervetulleita vaihtoehtoja perinteisille nimille.

Englantilaisia nimiä kirjassa edustavat muun muassa *Andrew, Kevin, Mickey* ja *Wayne* sekä *Alison, Britney, Cindy* ja *Wendy*. Ranskalaisnimien joukossa ovat taas *Claude, Didier, Lucien* ja *Pierre* sekä *Amélie, Chantal, Jacqueline* ja *Odette*. Venäläisistä nimistä mukaan on otettu muun muassa *Dimitri, Igor, Nikolai* ja *Sergej* sekä *An-*

*juscha, Jelena, Natascha* ja *Tatjana*. Italialaisnimistä esitellään muiden ohella nimet *Carlo, Dario, Enrico* ja *Valentino* sekä *Donatella, Giovanna, Lorella* ja *Paola*. Turkkilaisen maahanmuuttajaväestön nimiä ovat taas *Ahmet, Hakan, Kemal* ja *Mehmet* sekä *Halide, Kerime, Rahime* ja *Yasemin*, ja arabialaisperäisiä nimiä *Abdullah, Hassan, Mustafa* ja *Omar* sekä *Aischa, Fatima, Khadija* ja *Zaida*.

Suomalaista lukijaa kiinnostavat tietysti kirjaan päätyneet suomalaisnimet. Miestenimistä näitä ovat esimerkiksi *Jarmo, Jorma, Juhani, Matti, Mikko, Paavo, Toivo, Urho* ja *Veikko*. *Matti*-nimestä mainitaan, että se on tullut tunnetuksi Brechtin näytelmän *Herr Puntila und sein Knecht Matti* välityksellä. *Paavo*-nimen kohdalla taas muistetaan juoksija Paavo Nurmi. Nimen *Mika* kohdalla on maininta formula-ajaja Mika Häkkinisestä sekä tämän kuva — toki Michael Schumacher on myös päässyt kirjan kuvitukseen.

Suomalaisista naistennimistä kirja mainitsee muun muassa nimet *Aila, Aino, Annikki, Annukka, Hilja, Pirjo, Pirkko, Siiri, Sinikka, Sirkka, Taina* ja *Vilja*. Selvä virhe kirjassa on, että nimi *Aila* olisi suomalais-saamelainen muoto nimestä *Helga*. Kustaa Vilkun (1990: 28) mukaan *Aila* on suomalais-lappalaisen *Aili*-nimen inarinlappalainen toisinto, eikä Vilkuna kytkä sitä lainkaan *Helga*-nimeen. Olisi kiintoisaa tietää, kuinka paljon näillä suomalaisnimillä on Saksassa kantajia; valitettavasti kirja ei anna tästä mitään vihjettä.

Uusien vierasperäisten nimien suosioita, joka on tyypillistä koko Euroopan nimistölle, on usein pidetty yksioikoisesti elokuvien, television ja muiden medioiden tai maahanmuuton ja lisääntyneen matkustamisen vaikutuksena. Kohlheimit kuitenkin korostavat, että kyseessä on monivaiheinen prosessi. Tiedotusvälineet toki tuovat uudet nimet tarjolle, mutta niitä ei useinkaan

omaksuta mediasta suoraan, vaan nimet yleistyvät vasta, kun niitä alkaa ilmaantua omaan tuttavapiiriin. Kohlheimien mukaan medially on kuitenkin muotiniimiä vahvistava vaikutus, koska monet televisiosarjojen ja kirjojen henkilönnimet valitaan muotiniimien joukosta.

Varsinaisen nimiaineiston lomassa kirja antaa myös kymmenen suosikkinimen listat 27 maan tai kielialueen tytön- ja pojannimistä. Tiedot perustuvat pääosin *Rivista Italiana di Onomasticassa* julkaistuihin nimilistoisiin (Caffarelli ja Gerritzen 2002). Näitä listoja on kiintoisaa verrata kirjan nimiaineistoon: yhteisiä nimiä on paljon. Jostain syystä Ruotsin lista esiintyy kirjassa kahdesti (s. 196 ja 197); kyseessä lienee virhe.

Saksassa, kuten muuallakin Euroopassa, ovat muodissa myös monet »nostalgiset» 1800-luvun suosikkinimet (*Emma, Julia, Sofia*). Joissakin maissa on myös palattu omaan nimitraditioon, esimerkiksi Pohjois-Irlannissa ovat jälleen suosiossa nimet *Brendan* ja *Connor* ja Walesissa *Gareth* ja *Lloyd*. Kaikkiaan Kohlheimien mukaan näyttää kuitenkin siltä, että yhteisten nimien osuus eri maiden etunimistöistä on vahvistunut. Ehkä vielä koittaakin aika, jolloin Euroopassa kootaan innokkaasti yleiseurooppalaisia nimikirjoja kansallisten nimikirjojen sijaan? Eurooppalainen etunimistö siis yhdenmukaistuu ja kansainvälistyy, mutta Kohlheimit muistuttavat aivan oikein, että etunimistön globalisaatiosta ei voida puhua. Sellaisilla alueilla kuin Kiinassa, Intiassa ja islamilaisissa maissa eletään yhä hyvin erilaisissa henkilönnimimaailmoissa kuin länsimaissa.

## TIIVIS TIETOPAKETTI SAKSALAISISTA HENKILÖNNIMISTÄ

Konrad Kunzen *dtv-Atlas Namenkunde* on todellinen saksalaisen henkilönnimistön



perusteos, jonka tekstiainesta täydentää 125 värikästä karttaa ja kaaviota. Kirja ilmestyi ensimmäisen kerran pienenä taskukirjana vuonna 1998, mutta nyt neljännen painoksen ilmestyessä sen kokoa on suurennettu ja sisältöäkin jälleen uudistettu. Yleisvaikutelma kirjasta on silti edelleen tiukka: teksti on pientä ja ladonta tiivistä. Lukemista hankaloittaa erityisesti se, että kirjan pääotsikkoja on vaikea löytää. Ne juoksevat ainoastaan pieninä teksteinä kirjan sivunumeroiden vieressä: aukeaman vasemmalla sivulla ovat päälukujen, oikealla alalukujen otsikot. Toisaalta lukuisat kartat ja kaaviot tekevät teoksesta houkuttelevan näköisen; pelkästään niitä katsomalla oppii saksalaisesta henkilönnimistöistä paljon uutta. Kartat ja kaaviot ovat myös valtaosin selkeitä ja keskittyvät olennaiseen, joskin niillä on toisinaan leikitely ehkä vähän liikaakin. Kirjassa tulevat esitellyiksi lähes kaikki mahdolliset kaaviotyypit.

Kaikkiaan kirjaan on puristettu melkoinen tietoannos saksalaisen henkilönnimistön historiasta ja nykypäivästä. Jostain syystä kirjan pääpaino on kuitenkin sukunimissä: kun etunimiä käsitellään neljässä pääluvussa, sukunimiä käsitellään yhdessätoista. Tämäntyyppisessä teoksessa suhde ei mielestäni ole oikea, sillä etunimet ovat antroponymiassa aivan yhtä merkittävä tutkimuskohde kuin sukunimet.

Kirjan johdantoluvussa Kunze esittää henkilönnimien luokittelun, joka antaa toimivan vastauksen onomastikkojen pohtimaan kysymykseen siitä, tulisiko sukunimet määrittellä ryhmään viittaaviksi kollektiivinimiksi (*Kollektivnamen*) vai yksilöön viittaaviksi nimiksi (*Individualnamen*). Kunze on luokitellut ne kumpaankin henkilönnimistön pääryhmään. Hänen mukaansa sukunimet ovat sinänsä (»an sich») kollektiivinimiä, mutta ne viittaavat useimmiten yksilöön.

Yksilöön viittaavat nimet Kunze jakaa kiinnostavasti yksinimisyuden (*Einnamigkeit*) ja moninimisyuden (*Mehrnamigkeit*) perusteella kahteen luokkaan. Tämä on mielestäni hyvä ratkaisu, sillä yksinimisyyteen ja moninimisyyteen perustuvat henkilönnimisysteemit poikkeavat toisistaan melkoisesti. Yksinimisyuden alla ovat Kunzen kaaviossa kutsumanimet (*Rufnamen*) ja lisänimet (*Beinamen*), moninimisyuden alla viralliset etu- ja sukunimet (*Vornamen, Familiennamen*) ja epäviralliset nimet, kuten erilaiset lempinimet (*Übernamen, Nebennamen*). Kunze toteaa kuitenkin, että henkilönnimiin liittyviä termejä käytetään onomastiikassa monin tavoin; esimerkiksi termeillä *Beiname* ja *Übername* viitataan usein samaan asiaan. Lopullisia ratkaisuja näihin henkilönnimistön terminologisiin epämääräisyyksiin tuskin koskaan löydetään, vaikka niitä on pohdittu useissa kansainvälisissä työryhmissä. Tärkeää on kuitenkin se, että termitä käytettäessä selitetään, mitä niillä tarkoitetaan.

Kunze käsittelee nimateorian peruskysymyksiä perinteiseen länsimaiseen tapaan. Toisin kuin appellatiivi, nimi (erisnimi eli *propri*) ei luokittele kohdettaan johonkin ryhmään kuuluvaksi vaan erottaa sen muista samanlaisista. Nimen tehtävä on siis yksilöivä: nimi viittaa suoraan yksilöön kuvailematta tätä. Siksi nimillä ei ole leksikaalista merkitystä, vaikka niillä sanoilla, joista ne on johdettu, tällainen merkitys usein onkin: nimellä *Müller* ei ole mitään tekemistä appellatiivin *Müller* 'myläläri' kanssa silloin, kun sitä käytetään nimenä. Niinpä nimistä ei voida kysyä: »Ymmärrätkö tämän nimen?» vaan »Tunnetko tämän nimen?». Tähän voisi tosin huomauttaa, että monissa ei-länsimaisissa nimisysteemeissä — esimerkiksi afrikkalaisissa ja aasialaisissa — nimen leksikaalinen merkitys on hyvinkin tärkeä asia, joka vaikuttaa

niin nimen valintaan kuin sen käyttöön yhteisössä. Nähdäkseni länsimaisen nimitäorian perusajatusta voidaan silti soveltaa näihin nimisysteemeihin. Vaikka nimen leksikaalinen merkitys on sen nimenä toimimisen — siis sen yksilöivän funktion — kannalta täysin epäolennainen asia, tämä ei estä sitä, että nimen merkitykseen voidaan eri kulttuureissa liittää mitä erilaisimpia sosiaalisia funktioita.

## HISTORIALLINEN NÄKÖKULMA ETUNIMIIN

Kunzen kirjan etunimiä käsittelevät luvut keskittyvät Saksan etunimistön historian selvittämiseen. Vasta aivan nelikymmen-sivuisen jakson lopussa päästään tämän päivän nimenantoon. Kaikkiaan lukija ei voi välttyä vaikutelmalta, että kirjan etunimiluvut on kirjoitettu lähinnä palvelemaan sukunimiä käsittelevää kokonaisuutta. Kunze käsittelee varsinkin perusteellisesti perinteisiä germaanisista ja kristillisiä henkilönnimiä, joihin monet Saksan nykyiset sukunimistä pohjautuvat.

Saksalaiset nimistöntutkijat ovat sikäli onnekkaita, että perinteisistä germaanimistä tiedetään paljon enemmän kuin vaikkapa muinaissuomalaisten nimistä. Jo antiikin ajoilta on säilynyt riimukirjoituksia, kolikkoja ja muita kirjallisia lähteitä, joissa näitä nimiä mainitaan. Lisäksi niitä on säilynyt paikannimissä. Kunze toteaa Kohlheimien lailla, että germaaniset henkilönnimet olivat useimmiten kaksiosaisia (*Sieg-fried*, *Ger-linde*), niin kuin indoeurooppalaisten kielten henkilönnimet muutoinkin (muinaiskreikan *Demo-sthenes*, keltin *Touto-rix* ja muinaisslaavin *Bori-slav*). Toisaalta myös yksiosaisia nimiä oli käytössä (*Karl*, *Ernst*). Nimenosina oli lähinnä substantiiveja ja adjektiiveja. Kaikenlaiset nimiyhdistelmät eivät suinkaan olleet mahdollisia, vaan niitä säätelivät monenlaiset

»lait». Esimerkiksi tietyt nimenosat olivat tyypillisiä miestennimissä (*-brand*, *-gar*, *-bert*), toiset naistennimissä (*-heid*, *-lind*, *-traud*).

Kunze esittää selkeän germaanisten henkilönnimien luokittelun, jossa nimet jaetaan ensin kaksiosaisiin (*zweigliedrig*) ja yksiosaisiin (*eingliedrig*) nimiin, ja kaksiosaiset edelleen lyhentymättömiin (*Vollform*) ja lyhentyneisiin (*Kurzform*) nimiin. Lyhentymät, joita Kunze analysoi huolellisesti, on usein muodostettu ellipsin tai suffiksaation avulla (*Bernhart* > *Berni*, *Benz*, *Behnke*, *Bernel*, *Berning* ja niin edelleen).

Germaaninimien leksikaaliset merkitykset viittaavat muun muassa sotaan, eläimiin, kasveihin, ilmansuuntiin, uskontoon ja oikeudenkäyntiin. Kansainvaellusten aikana germaaninimiä levisi myös muualle Eurooppaan, mistä Kunze esittää kiinnostavan kartan: esimerkiksi Espanjan *Rodri-go*-nimen taustalla on germaaninimi *Rüdi-ger* ja Italian *Umberto*-nimen taustalla *Humbert*. Vähitellen perinteinen germaaninen nimisysteemi alkoi kuitenkin murentua, mikä johtui lähinnä lyhentyneiden nimiasujen yleistymisestä ja nimien merkitysten hämärtymisestä. Kun tavaksi tuli myös nimetä lapsia muiden ihmisten mukaan, samanmisuus alkoi yleistyä yhteisössä.

Keskiajalla saksalainen henkilönnimistö koki melkoisen murroksen, kun kristinusko toi mukanaan uutta nimistöä. Ensimmäisten nimien joukossa oli paljon Vanhan testamentin nimiä (*Daniel*, *Samuel*, *Elisabeth*, *Judith*). Myös sellaiset kristinuskoon viittaavat nimet kuin *Christian(us)* ja *Christi(a)na* olivat varsinkin yleisiä. Myöhemmin myös Uuden testamentin nimet, samoin kuin ei-raamatulliset pyhimysten nimet, tulivat todella suosituiksi. Kaikkiaan nimistön kristillistyminen kesti noin puoli vuosikymmentä, joten uudet ja vanhat nimet



elivät pitkään rinnakkain. Saksassa luotiin myös uutta nimistöä, jossa uusi ja vanha kohtasivat kiinnostavalla tavalla. Esimerkiksi nimien *Got-walt*, *Paul-hart* ja *Petribert* alkuosat viittaavat kristinuskon keskeisiin hahmoihin (Jumala, Paavali, Pietari), kun taas niiden jälkiosat ovat perinteisiä germaaninimien elementtejä.

Kristillisperäiset nimet saivat saksalaisella kielialueella — kuten muuallakin Euroopassa — erilaisia kansanomaisia nimiä, joita Kunze esittelee seikkaperäisesti. Esimerkiksi nimi *Antonius* muuntui kansan suussa muun muassa muotoihin *Anton*, *Ant(h)es*, *Toni*, *Thöne* ja *Tünnes*, ja nimi *Matthäus* muotoihin *Matthä*, *Mat-t(h)es*, *Theuß*, *The(w)es* ja *Debus*. Nimet lyhentyivät samaan tapaan kuin germaaninimetkin, usein nimen alku- tai loppuosan ellipsin tai suffiksaation avulla. Nimivarianttien yleisyksissä oli myös paljon alueellisia eroja. Luettelo *Barbara*-nimen varianteista saksan eri murrealueilla (s. 37) kuvaa tätä ilmiötä hyvin.

Kunze käsittelee kirjassaan myös kreikkalaisten, latinalaisten ja heprealaisten nimien etymologioita ja vertaa niiden semanttista maailmaa germaaninimien maailmaan. Kreikan kaksiosaiset nimet ovat merkityksiltään varsin lähellä germaaninimistöä: niissä korostuvat taistelu ja hallitseminen, uskonto, kauneus ja viisaus. Latinalaistaisissa nimissä on taas paljon roomalaisia sukujennimiä sekä etu- ja lisänimiä, jotka viittaavat usein ihmisen kotipaikkaan, ruumiillisiin ja henkisiin ominaisuuksiin, elämiin tai jumaliin (*Albanus* 'albalainen', *Paulus* 'pieni', *Leo* 'leijona', *Martinus* < sodanjumala Mars). Heprealaisessa nimistössä korostuvat taas teoforiset eli Jumalaan viittaavat nimet (*Ismael* 'Jumala kuulee', *Josua* 'Jumala on apu').

1400- ja 1500-luvuilla vierasperäiset nimet olivat jo lähes täysin valloittaneet saksalaisen henkilönnimistön. Syynä tähän

oli pyhimyskultin voimistuminen myöhäiskeskiajalla. Sen seurauksena nimenannon päämotiiviksi tuli pyhimysten mukaan nimeäminen. Suosikkinimiksi nousivat etenkin *Jakob*, *Johannes*, *Nikolaus* ja *Peter* sekä *Anna*, *Elisabeth*, *Katharina* ja *Margareta*. Kunze esittelee kartoissaan pyhimysten nimien alueellista vaihtelua, joka olikin suurta, koska eri alueilla oli omat pyhimyksensä. Esimerkiksi *Hedwig* oli suosittu saksalaisen kielialueen itäosissa, *Otmar* etelässä, *Quirinus* lännessä ja *Liutger* luoteessa.

### PROTESTANTTISIA JA KATOLISIA NIMIÄ

Uskonpuhdistuksen aikana saksalainen nimenanto jakautui kahtia. Pyhimysten palvontaa arvostelleet protestantit antoivat lapsilleen raamatullisia, etenkin vanhatestamentillisiä nimiä (*Abraham*, *Enoch*; *Esther*, *Salome*). Myös saksalaisnimet nousivat protestanttien keskuudessa uudelleen suosioon. Katolilaiset antoivat sen sijaan lapsilleen edelleen pyhimysten nimiä kirkon ohjeiden mukaisesti. Katolisissa seurakunnissa säilyi myös tapa merkitä nimet kastekirjaan niiden alkuperäisessä asussa, kun taas protestantisissa seurakunnissa kelpuutettiin myös lyhentyneitä nimiasuja. Niinpä Saksan katolisella väestöllä on nykyäänkin pidemmät etunimet kuin protestanteilla.

Myös useamman kuin yhden etunimen anto alkoi Saksassa yleistyä. Tavan yhtenä motiivina oli samanimisyyteen liittyvien ongelmien välttäminen (*Johann Sebastian Bach*, *Johann Christian Bach*). Humanismin aikana myös kytkös kirkolliseen nimenantoon alkoi löystyä etenkin protestanttien keskuudessa, ja uusia nimiä omaksuttiin niin antiikin kulttuurista (*Hektor*, *Vespasian*) kuin eurooppalaisesta kirjallisuudesta (*Edgar*, *Emil*, *Oskar*; *Malvine*, *Phyllis*, *Selma*). Miestennimistä johdetut naimennimet tulivat myös suosituiksi (*Alberti-*



ne, *Augustine, Pauline, Wilhelmine*). Myös yhdysnimet (*Hans-Peter, Karlheinz; Eva-Maria, Heidemarie*) yleistyivät varsinkin 1900-luvun puolella. Kansallissosialismin aikana korostettiin jälleen saksalaisnimiä, joskin käytännössä nimenanto jatkui pitkälti vanhaan tapaan. Sota-aikana alkoivat myös monet raamatulliset ja antiikin ajan nimet (*Andreas, Thomas; Christine, Sabine*) tulla uudelleen suosituiksi, ja tämä kehitys on jatkunut nykypäiviin asti. 1900-luvun jälkipuoliskolla omaksuttiin myös paljon uusia pohjoismaisia, slaavilaisia, ranskalaisia ja angloamerikkalaisia nimiä.

Kaikkiaan nimenanto on Kunzen mukaan muuttunut viimeisten kolmen tai neljän sukupolven aikana »sidotusta vapaampaan» eli »perinnenimistä mieltymysnimiin». Sidotulla nimenannolla Kunze tarkoittaa niin sukulaisten tai kummien mukaan nimeämistä kuin nimien antamista uskonnollisin perustein. Kunze toteaa Kohlheimien lailla, että nykyään vanhemmat etsivät nimikirjoista uusia nimivaihtoehtoja, jotka olisivat kauniita ja äänteellisesti sointuvia. Myös monet muut eurooppalaiset nimistöntutkijat ovat todenneet saman ilmiön. Kunze listaa — joskin hieinan hankalasti hahmotettavissa kaavioissaan — suosituimmat miesten- ja naisten nimet sekä Saksan uusissa että vanhoissa osavaltioissa ja osoittaa niiden suosionvaihteluita 1970-luvun lopulta lähtien. Uusista osavaltioista on tosin tiedot vain vuodesta 1991 lähtien. Onko todella niin, ettei aiempia tietoja itäisten osavaltioiden nimistä olisi ollut mahdollista saada kirjaan?

Kunzen mukaan nykypäivän nimenannossa näkyvät toisaalta keskittyminen tietentyyppeihin suosikkinimiin, kuten esimerkiksi kaksitavuisiin *a*-loppuisiin naitennimiin (*Anna, Laura, Lena, Sara(h)*), toisaalta harvinaisten nimien antaminen, mikä näkyy etenkin tyttöjen nimissä (*Lireira, Shereena, Tashina*).

## PERUSTEELLISTA SUKUNIMIANALYYSIÄ

Kunzen teoksen sukunimiosuus on perusteellinen ja vakuuttava. Tekijä käy läpi sukunimisysteemin kehityksen vaiheet Saksassa sekä analysoi eri sukunimityyppejä lukuisten esimerkkien avulla. Sukunimistään kiinnostuneet saksalaiset löytävät tästä kirjasta paljon yksityiskohtaisempaa tietoa kuin etunimistään kiinnostuneet.

Saksalaisessa onomastiikassa sukunimisysteemin kehittymisestä puhutaan usein yksinimisyydestä (*Einnamigkeit*) kaksinimisyyteen (*Zweinamigkeit*) siirtymisenä, vaikka monet nimistöntutkijat ovat esittäneet, että erilaiset lisänimet ovat aina kuuluneet kaikkiin henkilönnimisysteemeihin (esim. Kiviniemi 1982: 49). Siksi »yksinimisyydestä» voidaan useimmiten puhua vain lainausmerkeissä. Kunzekin toteaa tekstissään aluksi yksinkertaistaen, että germaanit ja muut kansat kantoivat vuosituhan- sien ajan vain yhtä nimeä (*Wulfila, Moses, Platon*). Myöhemmin hän kuitenkin huomauttaa, että näiden nimien ohella saatettiin käyttää erilaisia henkilöä luonnehtivia lisäilmauksia (*Pippin der Ältere/Jüngere*), mutta niiden käyttö ei ollut systemaattista. Lisänimistä (*Beinamen*) voidaan Kunzen mukaan puhua vasta, kun tällaisia ilmauksia käytetään henkilöön viitattaessa »enemmän tai vähemmän» systemaattisesti. Sitä, milloin lisänimien käyttö on eri nimisysteemeissä todella ollut systemaattista ja milloin ei, on tietysti mahdoton arvioida vuosituhan- sien takaa, eivätkä kirjalliset lähteetkään aina paljasta todellista nimikäytäntöä.

Saksassa lisänimien systemaattista käyttöä alkoi esiintyä kirjallisissa lähteissä 1100-luvulta lähtien (*Giselher genant Obst*). 1300-luvun puolivälissä kaksinimisyys oli kaupungeissa jo yleistä. Vähitellen lisänimet kehittyivät myös sukunimiksi. Termin *sukunimi* (*Familiennamen*) Kunze

määrittelee niin, että sukunimestä on kyse silloin, kun yksilön lisänimi periytyy tämän jälkeläisille. Kunze myös edellyttää, että periytymistä on tapahtunut useammassa sukupolvessa. Tämänäyttypiset periytymistä edellyttävät määritelmät ovat onomastikassa yleisiä (esim. Seibicke 1982: 195). Toisaalta nimistöntutkijat ovat huomauttaneet, että myös sellainen lisänimi voi olla sukunimi, joka on tietoisesti omaksuttu tarkoituksella, että se on henkilön pysyvä lisänimi ja voi periytyä seuraavalle sukupolvelle, vaikkei se vielä olisi periytynytkään (esim. Paikkala 1995: 121, 124).

Sukunimisysteemin synnyn pääsyiksi Kunze esittää muiden onomastikkojen lailla samanimisyyden lisääntymisen, väestön keskittymisen kaupunkeihin sekä hallinnon vaatimukset yksilöiden tunnistettavuudesta kirjallisissa lähteissä. Sukunimien avulla yksilöt voitiin sekä erottaa toisistaan että tunnistaa tiettyihin perheisiin kuuluviksi. Sukunimet levisivät Saksassa myös muoti-ilmiön tavoin.

Kunze jakaa saksalaiset sukunimet viiteen pääryhmään: 1) henkilönnimiin perustuviin sukunimiin, 2) henkilön taustaan viittaaviin sukunimiin, 3) asuinpaikkaan viittaaviin sukunimiin, 4) ammattiin viittaaviin sukunimiin ja 5) lisänimiin pohjautuviin sukunimiin. Tämä luokittelu noudattaa useimpien saksalaisten onomastikkojen luokitteluja (esim. Seibicke 1982: 182–194).

Henkilönnimitaustaiset sukunimet perustuvat lähinnä patronyymeihin tai matronyymeihin (*Friedrichs*; *Meienson* 'Marianpoika'). Sekundääripatronymistä on kyse silloin, kun sukunimi ei pohjautu isän varsinaiseen nimeen vaan lisänimen tapaiseen ilmaukseen (*Kurt Beckers* < 'Kurt leipurinpoika'). Henkilön taustaan viittaavista sukunimistä Kunze mainitsee esimerkiksi nimet *van Beethoven* 'betuwelainen' ja *Böhm* 'böömiläinen'. Asuinpaikkaan

viittaavia sukunimiä ovat taas muun muassa *Dorer* 'Torin kaupungista kotoisin oleva' tai *Berg* 'vuorella asuva'. Tässä yhteydessä Kunze tosin toteaa, että rajanveto henkilön taustaan ja asuinpaikkaan viittavien nimien välillä on usein hankalaa. Ammattiin viittaavia sukunimiä ovat taas esimerkiksi *Wagner* 'vaunuseppä' tai epäsuoremmin mylläriin ammattiin viittaava *Mehlhose* 'jauhohousu'. Lisänimeen pohjautuvat sukunimet viittaavat taas usein ihmisen ruumiillisiin ominaisuuksiin, luonteenpiirteisiin tai elämänvaiheisiin (*Frahm* 'der Tüchtige' eli 'kunnollinen, taitava'). Yleisimpiä sukunimityyppejä Saksassa ovat ammatteihin viittaavat sukunimet (*Müller* 'mylläri', *Schmidt* 'seppä', *Schneider* 'räätäli', *Fischer* 'kalastaja', *Weber* 'kankuri', *Schultz* 'pormestari') sekä sellaiset lisänimiin pohjautuvat sukunimet, jotka viittaavat ihmisen kokoon tai hiustenväriin (*Klein* 'pieni', *Lange* 'pitkä'; *Schwartz* 'musta', *Fuchs* 'kettu, punahiuksinen', *Weiß* 'valkoinen').

## PUHELINLUETTELOTKIN TUTKIMUKSEN LÄHTEINÄ

Kunzen kirjassa on lukuisia sukunimiin liittyviä karttoja ja kaavioita, joissa selvitetään eri nimityyppien ajallisia ja alueellisia vaihteluita, eri alueiden suosituimpia sukunimiä tai nimien alueellisia variantteja. Nimi-varianttien määrät ovatkin melkoisia: esimerkiksi nimeen *Nikolaus* pohjautuvia sukunimiä Kunze listaa yli kolmesataa (*Nicolaisen*, *Niegel*, *Nitschke*, *Kohlhaas*, *Klausmann*, *Klauser*, *Lessing*, *Lohse*, *Klusen* ja niin edelleen).

Kunze tekee myös kiinnostavia vertailuja muiden maiden sukunimistöihin. Kirjan karttoihin on koottu esimerkiksi eurooppalaisia sukunimiä, jotka merkitsevät seppää (saksan *Schmidt*, portugalin *Ferreira*, italian *Ferrari*, unkarin *Kovács* ja puolan

*Kowalski* ja niin edelleen) tai sisältävät poikaa merkitsevän elementin (tanskan *Sørensen*, espanjan *Martinez*, venäjän *Ivanov*, romanian *Ionescu*).

Oma lukunsa on omistettu myös Saksan juutalaisille ja muille vierasperäisille sukunimille. Perinteisesti juutalaiset ovat käyttäneet lisänimenään isännimeä, mutta 1800-luvulla, lainsäädännön muututtua, he omaksuivat joukottain uusia periytyviä sukunimiä. Nimistöntutkijoiden keskuudessa on elänyt yleinen käsitys, että nämä uudet nimet olisivat olleet joko erityisen kauniita (*Blumenberg* 'kukkavuori') tai kummallisia (*Stiefelschaft* 'saappaanvarsi'), mutta Kunzen mukaan tällaiset nimet olivat hyvin poikkeuksellisia. Useimmat juutalaisten valitsemat sukunimet pohjautuivat henkilönnimiin (*Mendelsohn*), paikannimiin (*Oppenheimer*), talojen nimiin (*Rotschild*) tai ammattinimityksiin (*Singer*). Muita vierasperäisiä nimiä Saksassa ovat muun muassa humanismin innoittamat latinalaistetetut nimiasut (*Bauer* > *Agricola*, *Krämer* > *Cremerius*). Suurin osa Saksan vierasperäisistä sukunimistä on kuitenkin slaavilais-taustaisia, mikä johtuu läheisistä kosketuksista slaavilaisiin kansoihin. Maahanmuuttajien mukana Saksaan on saapunut eri aikoina myös muun muassa balttilaista, ruotsalaista, italialaista ja turkkilaista sukunimistöä.

Kunzen kirjassa on oma lukunsa myös puhelinluetteloiden käytöstä nimistöntutkimuksen lähteenä. Puhelinluetteloita käytetään maailmalla varsin ahkerasti onomastisen tutkimuksen apuvälineinä, mikä johtuu usein siitä, etteivät tutkijat ole päässeet eri maiden väestörekisteritietoihin käsiksi. Puhelinluettelot tarjoavat hyvinkin runsaata aineistoja eri maiden ja alueiden sukunimistä, mutta niiden ongelmana on, että ne antavat tietoa vain kyseisissä maissa asuvien ihmisten sukunimistä, eivät niiden kansalaisten sukunimistä. Luetteloissa ei

myöskään ole kaikkien alueen asukkaiden nimiä. Kaikkiaan Saksan puhelinluetteloissa on yli 900 000 eri sukunimeä, joista Kunzen arvion mukaan ainakin yli puoli miljoonaa on »aitoja saksalaisia». Kunze on selvittänyt puhelinluetteloiden avulla myös saksalaisnimien esiintymisiä Ranskassa, Italiassa ja Yhdysvalloissa.

Varsinaisten etu- ja sukunimiosuoksien lisäksi Kunze esittelee kirjassaan myös näiden nimien oikeinkirjoitukseen liittyviä ongelmia sekä Saksan nimilainsäädäntöä. Lisäksi hän käsittelee varsin lyhyesti henkilönnimien käyttöä erilaisissa puhetilanteissa, niiden esiintymistä yritysmaailman nimistössä sekä erilaisia epävirallisia lempinimiä. Näistä arkipäivän nimimaailmihin läheisesti liittyvistä asioista olisi kaivannut tietoa enemmänkin.

Kiintoisa — ja osin hupaisa — on myös Kunzen katsaus siihen, kuinka henkilönnimiä voidaan hyödyntää eri tieteenaloilla, kuten väestötieteessä, kielitieteessä, psykologiassa tai historian, suvun tai kirjallisuuden tutkimuksessa. Saksalaisen genetiikan tutkimustuloksiin kuuluu muun muassa tieto, että *Schmidt*-nimiset miehet ovat keskimäärin 2,4 kilogrammaa painavampia ja 0,7 senttimetriä pitempiä kuin *Schneider*-nimiset. Tätä selitettiin sillä, että sepän työssä on tarvittu voimakkaampia miehiä kuin räätälin työssä. Koska nykyajan ja keskiajan välillä on kuitenkin vähintään 15 sukupolvea ja geenejä on tällä välin saatu runsaasti muistakin suvuista, tutkimuksen mielekkyyttä voi epäillä.

## ONOMASTIKOILLE JA MUILLE NIMISTÄ KIINNOSTUNEILLE

Kohlheimien ja Kunzen teokset ovat molemmat erinomaisia käsikirjoja kaikille saksalaisesta henkilönnimistöstä ja sen historiasta kiinnostuneille, sekä tavallisille »maailloille» että akateemisille nimistöntutki-

joille. Näiden kirjojen lukeminen antaa hyvän kokonaiskuvan siitä, minkälaista saksalainen henkilönnimistö on tällä hetkellä, mitkä ovat sen taustat ja minkälaiset suuntaukset vievät nimestä eteenpäin.

Kirjojen anti ei kuitenkaan rajoitu vain saksalaisen nimistön ymmärtämiseen. Molemmissa teoksissa annetaan runsaasti tietoa myös muiden maiden henkilönnimistöistä ja niiden muutoksista. Koska monet nimenannon trendit ovat hyvinkin samansuuntaisia eri Euroopan maissa, kirjat tarjoavat myös muiden maiden nimistöntutkijoille kiintoisaa vertailuaineistoa. Ne suorastaan pakottavat pohtimaan, onko esimerkiksi suomalainen etunimistö tulevaisuudessa yhtä kansainvälistä kuin saksalainen nimistö jo on. Kuinka maahanmuuttajat vaikuttavat nimistöömme? Aletaanko meilläkin suosia entistä enemmän nimien vierasperäisiä kirjoitusasuja?

Kolheimien toimittama *Das große Vornamenlexikon* on myös kaikille nimikirjojen toimittajille hieno esimerkki siitä, kuinka etunimikirjasta voidaan tehdä sekä suurta yleisöä että nimistöntutkijoita palveleva teos. Hyviä etunimikirjoja ei maailmalla todellakaan julkaista liian usein. Kunzen kirja on taas kiintoisa esimerkki kirjasta, jossa esitellään varsin tiiviissä muodossa yhden maan henkilönnimistön koko historia. Esimerkiksi Suomesta tällainen perusteos vielä puuttuu. ■

MINNA SAARELMA-MAUNUMAA  
Sähköposti: [minna.saarelma@clinet.fi](mailto:minna.saarelma@clinet.fi)

## LÄHTEET

- CAFFARELLI, ENZO – GERRITZEN, DOREEN 2002: I prenomi più frequenti nel mondo alla fine del secondo millennio. – *Rivista Italiana di Onomastica* 8 (2) s. 631–709.
- KIVINIEMI, EERO 1982: *Rakkaan lapsen*

*monet nimet: Suomalaisten etunimet ja nimervalinta*. Espoo: Weilin + Göös.

- KOHLHEIM, ROSA – KOHLHEIM, VOLKER (toim.) 1998a: *Duden. Das große Vornamenlexikon*. Mannheim: Dudenverlag.
- 1998b: *Duden. Lexikon der Vornamen: Herkunft, Bedeutung und Gebrauch von mehreren tausend Vornamen*. Mannheim: Dudenverlag.
- 2000: *Duden. Familiennamen: Herkunft und Bedeutung*. Mannheim: Dudenverlag.
- KUNZE, KONRAD 2003: *dtv-Atlas Namenskunde: Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet*. Neljäs, korjattu ja laajennettu painos. München: Deutscher Taschenbuch Verlag.
- PAIKKALA, SIRKKA 1995: Från olika namnsystem till ett enhetligt släktnamnsystem i Finland. – Kristoffer Kruken (toim.), *Slektsnamn i Norden, Rapport från NORNA:s tjujeförste symposium i Oslo 17.–20. september 1992* s. 109–127. Norna-rapporter 58. Uppsala: Norna-förlaget.
- SEIBICKE, WILFRIED 1982: *Die Personennamen im Deutschen*. Sammlung Götschen 2218. Berlin: Walter de Gruyter.
- 1996, 1998, 2000, 2003: *Historisches deutsches Vornamenbuch*. Osat 1–4. Berlin: Walter de Gruyter.
- VILKUNA, KUSTAA 1990: *Etunimet*. Helsinki: Otava.